19 שנה להתנתקות מציר פילדלפי: הגיע הזמן ללמוד מטעויות העבר

written by רותי פינס פלדמן | 12.08.2024

החודש נציין 19 שנה מאז ההתנתקות מרצועת עזה. המשך האחיזה בציר, שעליו השתלטו כוחות צה"ל במלחמה הנוכחית, יהווה יישום של לקח מרכזי מכישלון מאמצי ישראל בשני העשורים האחרונים למנוע את התחמשותו של חמאס.

השהייה של צה"ל שם עשויה למנוע מחמאס את המשך הברחות הנשק וההתעצמות. מנגד, ההסתמכות בעבר על הסדרים בינלאומיים או על אמצעים טכנולוגיים במקום נוכחות צה"לית לא הוכיחה את עצמה, ואין יסוד להנחה שתוכיח את עצמה בעתיד.

עוד משנות ה-80 משתמשים הפלסטינים בציר פילדלפי כנתיב הברחות בין עזה למצרים. בדומה לכוונותיה כיום, ישראל בנתה גם בעבר גדר גבול טכנולוגית נגד ההברחות, ולמרות זאת הוכנסו לעזה דרך המנהרות שמתחת לציר סחורות, אמצעי לחימה ופעילי טרור.

בדיונים שנערכו בישראל לפני ההתנתקות תמך הרמטכ"ל בפינוי הציר, על אף התנגדותם של ראש השב"כ אבי דיכטר וראש המל"ל גיורא איילנד. גם אז שגה צה"ל וסבר שניתן יהיה להסתמך על אמצעים טכנולוגיים בלבד, בנוסף לסיוע של המצרים, כדי להילחם בהברחות.

אלא שדו"ח מבקר המדינה מ-2007 בעניין המנהרות מצא כי ישראל נכשלה באופן מתמשך בטיפול באיום, ודו"ח נוסף מ-2017 הצביע על ליקויים נוספים של מערכת הביטחון בטיפול בסוגיה.

ניסיון העבר לימד אותנו שיכולת טכנולוגית לא תאפשר לצה"ל לסכל את ההברחות לעזה. למרות ההסתמכות של צה"ל על מערכות כאלה, מיד אחרי ההתנתקות שדרג חמאס את יכולות ההברחה שלו דרך הציר.

ראש השב"כ יובל דיסקין דיווח באוגוסט 2006 כי לאחר ההתנתקות הוברחו דרך הציר לעזה כ-19 טונות של חומר נפץ תקני, ובהמשך גם אמצעי לחימה איכותיים מסודן ומלוב.

לפי הודעות שב"כ, לאורך השנים הוברחו דרך המנהרות לעזה רקטות ארוכות טווח, טילים נגד טנקים, טילים נגד מטוסים ורקטות גראד משופרות. דרך הציר נכנסו לרצועה גם מומחים איראנים שסייעו להתעצמות חמאס, והוברחו בו מכונות להרחבת מערכת המנהרות התת-קרקעית של ארגון הטרור בעזה. הציר היווה דרך יציאה וכניסה לרצועה, ושימש גם ככל הנראה ליציאתם של פעילי חמאס לאימונים באיראן לפני מתקפת 7 באוקטובר.

השליטה בציר פילדלפי היא אחד ההישגים המערכתיים של צה"ל במלחמה הנוכחית. היא

משמשת מנוף לחץ לקידום עסקה לשחרור חטופים, ואף מהווה אמצעי הכרחי למניעת ההשתקמות של חמאס.

אם צה"ל ייסוג מפילדלפי במסגרת הסכם הפסקת אש ועסקה לשחרור חטופים, ארגון הטרור ישתמש בציר כדי למלא מחדש את מלאי הנשק שלו בתום הקרבות, מה שיאפשר לו לחזור למעמדו הקודם יבטל למעשה את הצלחות ישראל במלחמה, וימנע את מיטוט שלטון חמאס.

תהליך ההתעצמות של חמאס איטי והדרגתי, ומציב בפני ישראל עובדות בשטח. הוא מחייב את ישראל לבנות פתרונות שיחזיקו מעמד לאורך זמן ויספקו מענה לתופעה מתמשכת שנים ארוכות.

יתרה מכך, על כל פתרון שישראל תציג להיות בר-קיימא, ולשמר את כוחו לאורך זמן מול המהלכים שיבצע הצד השני. עלינו ללמוד מטעויות העבר: יש צורך בהימצאות כוח מבצעי זמין בציר פילדלפי, מה שמחייב את השליטה הישראלית בציר.

הנוכחות הפיזית בציר היא אולי לא החלופה האידיאלית מנקודת מבטה של ישראל, אך היא תיקון מתבקש של לקחי העבר ויישום של העיקרון "נגן על עצמנו בכוחות עצמנו". היא גם מפקיעה נכס משמעותי מחמאס לאחר ההתקפה הנפשעת ב-7 אוקטובר.

על ישראל להבהיר שלא תוותר בכל הסדר מדיני על השליטה הביטחונית במעטפת החיצונית של גבולותיה. כל ויתור ישראלי כזה יהיה צעד בלתי הפיך. צה"ל לא יוכל לשוב ולתפוס את השליטה בפילדלפי, למשל, אחרי שהממשלה תיתן התחייבות לארה"ב, למצרים ולמדינות נוספות כחלק מהסכם.

גם ההסתכמות על מצרים איננה פתרון מעשי, שכן הוכיחה שהיא אינה יכולה או מעוניינת לשמור על הציר בכוחות עצמה ולמנוע את ההברחות. מצרים התגלתה כמשענת קנה רצוץ, שפועלת על פי שיקולים משלה.

חובתה הראשונה במעלה של מדינה היא להבטיח את קיומה, שלמותה וביטחונם של כלל אזרחיה. המחיר האסטרטגי שתידרש ישראל לשלם אם תיסוג מציר פילדלפי יטמון בחובו את הזרע להתעצמות מחודשת של חמאס בעזה, ועלול לגבות בעתיד את חייהם של ישראלים רבים.

פורסם במעריב, בתאריך 12.08.2024.